

Argumenti v prid digitalnemu euru: glavni cilji in konceptualna vprašanja

Ob vsesplošni rabi digitalnih in mobilnih tehnologij se korenito spreminjajo tudi plačila malih vrednosti. Ker ljudje vse bolj prehajajo na digitalne oblike plačevanja, je treba nujno zagotoviti, da imajo še naprej dostop do centralnobančnega denarja kot temeljne oblike naše enotne valute, eura. To je ključno tudi za krepitev strateške avtonomije euroobmočja in za učinkovito izvajanje plačil.

Treba je ohraniti vlogo javnega denarja kot denarnega sidra za plačilni sistem

Danes je denar centralne banke javnosti na voljo samo v obliki bankovcev. V digitalnem svetu bi bil zato kot plačilno sredstvo lahko potisnjen ob rob.

Digitalni euro bi ponudil elektronsko plačilno sredstvo, ki ga izdaja centralna banka in ki je dostopno vsem ljudem povsod v euroobmočju. Gotovine ne bi zamenjal, ampak bi jo dopolnjeval.

Tako bi centralnobančni denar ohranil vlogo stabilizacijske sile v plačilnem sistemu.

Dolgoletne izkušnje kažejo, da na področju plačil hibridni model dobro služi celotni družbi: centralna banka zagotavlja primarni denar, tj. depozite pri centralni banki za poslovne banke in gotovino za ljudi, medtem ko zasebni sektor svojim strankam daje na voljo različne plačilne rešitve (npr. kreditne kartice), v katerih se uporablja denar poslovnih bank (kot so bančne vloge).

Temeljni pogoj pri tem hibridnem modelu je, da lahko ljudje kadarkoli in v razmerju ena proti ena pretvorijo zasebni denar (denar poslovnih bank) v javni denar (denar centralne banke) in potem ta centralnobančni denar uporabijo za plačevanje. Ta zajamčena zmožnost pretvorbe ustvarja in vzdržuje zaupanje tako v javni kot tudi v zasebni denar. Obenem ščiti vlogo valute kot edine obračunske enote. Javni denar tako predstavlja trdno osnovo, na kateri temelji dobro delujoč plačilni sistem, kar ohranja finančno stabilnost in zaupanje v valuto.

Dostopnost in praktičnost javnega denarja, s katerim je mogoče opravljati nakupe povsod v euroobmočju, povečuje učinkovitost celotnega plačilnega sistema. Zmanjšuje tveganje tržnih zlorab, do katerih lahko pride na trgu, ki ga obvladuje en sam ali le nekaj zasebnih ponudnikov.

Vse manj plačevanja z gotovino ...

Razmah digitalnih plačil postavlja ta robustni in učinkoviti hibridni model na preizkušnjo.

Eurosistem bo še naprej zagotavljal bankovce in skrbel za njihovo uporabnost, vse dokler jih bodo ljudje želeli uporabljati. Vendar pa se z gotovino plačuje vedno manj. Gotovine že sicer ni mogoče uporabljati v spletnih trgovinah, pa tudi številne fizične trgovine raje sprejemajo brezgotovinska plačila. Med pandemijo se je obseg spletnih in brezstičnih plačil skokovito povečal. Če se bo ta trend nadaljeval, bi gotovina na koncu lahko izgubila svojo osrednjo vlogo pri plačevanju.

Danes gotovina s svojo razpoložljivostjo in splošno sprejemljivostjo ščiti strateško avtonomijo evropskih plačil in denarno suverenost Evrope. Tudi v prihodnje bi ostala rezervna rešitev v primeru geopolitičnih napetosti ali če bi bile proti Evropi uvedene sankcije. Za razliko od gotovine namreč večino rešitev za elektronsko plačevanje zdaj upravljajo družbe s sedežem zunaj Evropske unije.

... in prelomne digitalne spremembe

V odsotnosti javnega digitalnega denarja, ki bi deloval kot trden temelj za digitalne inovacije, sodobni trendi ustvarjajo zmedo glede tega, kaj digitalni denar je in kaj ni. Vzemimo na primer kriptosredstva, ki niso zamenljiva ena proti ena v

centralnibančni denar, predstavljajo neučinkovito plačilno sredstvo (nekrita kriptosredstva) in so ranljiva na beg vlagateljev (stabilni kovanci). To predstavlja potencialen vir nestabilnosti v finančnem sistemu.

Poleg tega bi velika tehnološka podjetja lahko uvedla globalne stabilne kovance, ki bi se lahko hitro razširili, ker imajo ta podjetja že zdaj zelo velik krog uporabnikov. S tem bi se še povečalo tveganje, da na našem trgu plačil dominirajo neevropske rešitve in tehnologije.

V odsotnosti digitalnega eura bi mednarodno vlogo eura lahko ogrozile druge centralnibančne digitalne valute, ki bi bile uvedene v velikih gospodarstvih in bi se uporabljale tudi čezmejno. Centralnibančne digitalne valute so namreč učinkovitejše, bolj nadgradljive, likvidnejše in varnejše, uporabljale pa bi se lahko tudi za poenostavitev čezmejnega plačevanja. Valuta, ki bi uvedla svoj digitalni ekvivalent, bi zato postala bolj privlačna in bi se več uporabljala kot svetovno plačilno sredstvo.

Digitalni euro bi bil javno dobro in bi spodbujal inovacije

Digitalni euro, ki bi ga izdajal Eurosistem, bi predstavljal denarno sidro v digitalni dobi in bi deloval kot javno dobro. Lahko bi spodbujal inovacije ter prispeval k večji učinkovitosti plačil in splošni ekonomski učinkovitosti Evropske unije. S pospeševanjem sinergij z zasebnim sektorjem bi spremljal sedanji digitalni prehod. Tako bi denimo posredniki na podlagi digitalnega eura lahko razvijali inovativne storitve, ki bi omogočile, da se plačilne rešitve hitreje razširijo na celotno euroobmočje, medtem ko bi manjša podjetja lahko ponujala tehnološko zahtevnejše storitve po konkurenčnih cenah.

Konceptualna vprašanja: kako bi digitalni euro lahko deloval

Digitalni euro je lahko uspešen samo, če ga bodo Evropejci uporabljali v vsakdanjem življenju. Zato mora biti zasnovan tako, da ponuja določene prednosti glede na obstoječe rešitve.

Čeprav bo trajalo še nekaj časa, preden bo sprejeta dokončna odločitev o zasnovi digitalnega eura, se že izrisujejo nekatere temeljne zahteve.

- Da bi bil sprejet, mora biti digitalni euro za uporabnike koristen. Kot so pokazale raziskave, so lastnosti, ki si jih želijo uporabniki, predvsem široka sprejemljivost, preprosta uporaba, nizki stroški, hitrost, varnost in varstvo potrošnikov, medtem ko so za trgovce najpomembnejši nizki stroški, preprosta uporaba in povezljivost z obstoječimi sistemi.
- Varstvo zasebnosti mora biti na najvišji ravni in uporabniki morajo imeti možnost, da izberejo, koliko informacij želijo razkriti – vendar vedno v skladu z veljavno zakonodajo.
- Obenem bi digitalni euro zaradi široke razširjenosti koristil tudi tistim delom prebivalstva, ki pred tem niso imeli dostopa oziroma so imeli nezadosten dostop do finančnih storitev za izvajanje in prejemanje plačil, s čimer bi se izboljšala finančna vključenost.

Kljub temu obstajajo tudi tveganja, če bi se digitalni euro pretirano uporabljal za naložbene namene onkraj njegove predvidene vloge plačilnega sredstva. Potrebni so zaščitni mehanizmi, da se bančne vloge ne bi v prevelikem obsegu selile v centralno banko, saj bi to lahko oviralo učinkovito bančno kreditiranje potrošnikov in podjetij ali destabiliziralo bančni sistem v obdobjih finančnih pretresov. Čeprav se bo uporaba digitalnega eura verjetno širila postopno, morajo biti ti zaščitni mehanizmi vzpostavljeni že od vsega začetka.

Javni sektor in še zlasti centralna banka sta odgovorna za to, da ščitita integriteto denarnega in plačilnega sistema v dobro državljanov. Če bo digitalni euro skrbno zasnovan in pravilno uveden, bo pri tem lahko opravljal odločilno in koristno vlogo ter deloval kot zares javno dobro, ki je koristno tako za gospodarstvo kot tudi za družbo kot celoto.